

Лебедик Л. В., докт. пед. наук,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
Україна

ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ: МОЖЛИВОСТІ КУРСУ «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

Підготовка магістрів у непедагогічних закладах вищої освіти України до викладацької діяльності зумовлює низку актуальних педагогічних завдань, які потребують наукового обґрунтування. Відчувається недостатність навчальних дисциплін для повноцінної підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури – «Методика викладання у вищій школі» та двох-трьохтижнева педагогічна практика. На жаль, програма цієї дисципліни охоплює лише деякі аспекти педагогічної підготовки, тому, на нашу думку, означену підготовку слід налагодити на зразок підготовки вчителів у педагогічних університетах та викладачів у класичних університетах. У сучасних умовах важливості підвищення якості підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури виникає потреба максимального використання наявних резервів, зокрема, інноваційних технологій навчання.

Аналіз наукових праць вітчизняних авторів [1–3 та ін.] показав, що поза увагою дослідників залишилися питання застосування інноваційних технологій навчання у викладанні основної навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі», яка, по-суті, є єдиною у підготовці викладачів вищої школи.

У нашому експерименті вивчення курсу «Методика викладання у вищій школі» розпочиналося з теми «Європейська освітня інтеграція», яка має методологічне значення для засвоєння всього навчального курсу, адже без знання загального важко розібратися у конкретному. На лекції студенти знайомляться з метою і планом всього навчального блоку, проходять тестовий контроль знань у блоці «вхід» і вибирають індивідуальну траєкторію навчання.

Модульний підхід дав змогу змінити систему лекційних занять: розглядати зміст предмета не тільки оглядово, а й за раніше розробленою модульною програмою, яка вивчалася методом «заглиблення в предмет». Це передбачало своєрідну підготовку студентів до лекцій: вони завчасно вивчають схему теоретичного блоку навчального модулю із запитаннями і проблемними завданнями лекції, а потім уже на лекційному занятті з означеної теми аналізують їх і обговорюють разом з викладачем [1, с. 238].

Експериментальний пошук показав, що найбільше активізують подання навчального матеріалу такі різновиди лекцій: лекція із запланованими помилками, лекція удвох, лекція-диспут, проблемна лекція тощо. На таких лекціях здійснюється активне засвоєння змісту навчання, зростає роль діалогічної взаємодії і спілкування. Студенти перебувають у постійній напрузі думки; мислять разом з викладачем, логічно пов'язують вивчений матеріал з новим. На проблемних лекціях з курсу «Методика викладання у вищій школі» обов'язковим є створення проблемних ситуацій – такого психічного стану протиріччя, неузгодженості у свідомості студента, яке викликає почуття здивування, подиву, нерозуміння, бажання вирішити проблему. Проблемні ситуації породжують і зміцнюють пізнавальну мотивацію студентів.

Наприклад, під час вивчення теоретичних і методичних основ вивчення теми «Європейська кредитно-трансферна система – ECTS» проводиться лекційне заняття з елементами диспуту, заздалегідь розподіляються запитання декільком групам: перша група: «Характерні особливості ECTS; визначення навчального навантаження студентів»; друга група: «Основні документи ECTS: інформаційний пакет, навчальний контракт, перелік оцінок дисциплін»; третя група: «Типи моделей кредитних систем». Для всіх груп: «Які можливості надають студентам, викладачам системи накопичення і зарахування кредитів?».

Під час вивчення питання «Кредит як основа проектування освітніх програм», проводиться лекція із запланованими помилками. У процесі читання лекції викладач викликає у студентів замішання, свідомо допускаючи помилки.

Спираючись на схему теоретичного блоку навчального модулю, студенти знаходять помилки і перевіряють їх спільно з викладачем у кінці лекції.

Робота студентів у групах полягає в тому, що малим групам (по 2 – 5 осіб) пропонуються певні запитання (навчальні проблеми), пошук відповідей на які здійснюється в малих групах через їх подрібнення на менші проблеми і питання різних рівнів складності, які розподіляються між учасниками малих груп для індивідуального виконання чи у парах (рівень складності з метою мотивації вибирали самі студенти) [2, с. 145]. Проводяться практичні заняття згідно програми, а також обов'язково виділяється час для самостійної роботи.

Так, виконання самостійної роботи з курсу «Методика викладання у вищій школі» на тему «Підготовка і проведення навчального заняття» здійснюється за таким орієнтовним планом: 1) назва теми; 2) мета роботи (навчальна, виховна, розвиваюча); 3) тривалість заняття; контингент слухачів; 4) зміст навчального матеріалу; 5) використані методи, засоби, форми навчання; 6) завершальний етап (методи контролю і оцінювання знань, домашнє завдання).

Контроль за допомогою комп'ютерної програми у формі різномірних тестових завдань доповнюється термінологічними і смисловими диктантами з теми, кожний варіант яких перевіряється іншими студентами. Особливо мотивує студентів проведення залікового заняття шляхом складання тематичного професійно орієнтованого кросворду із відповідним оформленням.

У кінці кожного модулю з курсу «Методика викладання у вищій школі» підводяться підсумки роботи і орієнтування студентів у змістові наступного модуля. Структура модуля є чіткою і послідовною. Після визначення теми, мети вивчення матеріалу, «вхідного» тестового контролю знань проводиться актуалізація, яка полягає у повторенні відомих студентам даних, необхідних для наступного поглиблення і узагальнення їхніх знань з цих питань.

Для пошуку відповіді на поставлені запитання студенти мали оволодіти теоретичним матеріалом. Для цього викладач пояснює студентам матеріал теми, орієнтує їх у змістові схем теоретичного блоку навчального модулю (первинне і вторинне пояснення теоретичного матеріалу за повною і

скороченою схемою орієнтовної основи дій відповідно). Цим забезпечується на проблемній лекції етап складання схеми орієнтовної основи дій.

Під час виконання групових видів робіт досягається мета створення сприятливих умов для співробітництва студентів, що сприяє більш ефективному мимовільному запам'яттю навчального матеріалу [3, с. 182].

Основними видами позааудиторної самостійної роботи магістрів є підготовка до блоку навчальних занять, виконання практичних завдань (виконання тестів, завдань, підготовка до тренінгів, рольових ігор, самостійних робіт). Практикується відповідне оформлення і обговорення на завершальних заняттях з модулю.

На практичних заняттях здійснюється етап закріплення знань у пам'яті, розвиваються вміння і навички студентів застосовувати їх на практиці у стандартних і нестандартних ситуаціях. Тут, по-перше, відпрацьовується матеріал, який викликає у студентів труднощі; по-друге, виконуються завдання, які вимагають використання знань у практичній діяльності. Для виконання цих завдань застосовуються заняття на зразок деяких видів диктантів (смісловий, графічний, термінологічний), тести, складні завдання («Наведіть приклади», «Дайте характеристику»), а також ігрові види робіт – кросворди, ребуси тощо.

На практичному занятті викладач виділяє час на обговорення «проблемних» запитань, підготовлених «активними» студентами. Аналіз відповідей здійснюється в усій навчальній групі, студенти керуються комплектом навчально-методичних засобів, додатковою літературою, рекомендованою в «теоретичному», «проблемному», «поглибленому» блоках навчального модулю.

Під час вивчення оглядових тем організуються конференції, наприклад, «Системи вищої освіти у країнах Європи і Америки». Конференцію відкриває лекція викладача, де характеризується сучасна епоха, роль і місце освіти в ній, сучасні принципи побудови та завдання вищої освіти у розвинених країнах. Потім ставляться проблеми, які висвітлюються на конференції. Основна частина заняття – виступи доповідачів за матеріалами рефератів, виконаних

індивідуально чи в групах (за бажанням студентів), їх обговорення. На завершення конференції з допомогою викладача робляться висновки про важливі досягнення учасників конференції, оцінюється їхня робота. Підсумкова оцінка виставляється викладачем на основі оцінок-описів, які дають студенти.

Ділова гра є методом імітації (наслідування, зображення, відображення) прийняття управлінських рішень в різних ситуаціях шляхом гри (програвання, розігрування) за завданнями чи виробленими самими учасниками гри правилами. Розігруються такі ситуації як «Проведення конференції, «круглого столу», консультації тощо», «Складання індивідуального навчального плану студента». При цьому студенти по черзі виконують ролі: викладача, декана, куратора, методиста, інспектора, студента. Це заняття вимагає великої підготовчої роботи і планується завчасно: складається сценарій, розподіляються ролі, вибираються ситуації. Завершальний етап заняття – традиційне підведення підсумків, визначення кращих, виставлення оцінок, установка на підготовку до наступного заняття. Ділова гра, ставлячи студента у ситуацію реальних дій в ролі конкретної діючої особи, змушує його мислити конкретно і предметно, з ясно усвідомленою метою досягти реального результату – навчитися проектувати власні заняття. Це загострює увагу студента, робить цілеспрямованим мислення, а, отже, сприяє кращому засвоєнню.

Список використаних джерел

1. Лебедик Л. В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 425 с.
2. Романова Г. М. Підготовка викладачів вищих економічних навчальних закладів до проектування навчальних технологій : монографія. К. : КНЕУ, 2009. 252 с.
3. Стрельников В. Ю., Брітченко І. Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.